

igazság, őszinte egyenesség és nemes eszményiségű hagyomány. Erzi, hogy ősei ellen vétett akkor, mikor idegen szándékot engedett rá eljegyzése alkalmából — a családi birtokra s bünt követett el önmagában fölnevelt igaz férfiasság ellen, mikor a számítást tette tiszta hite helyébe. A tragikus összecsapástól a háború menti meg Zarándyt. Eljegyzését felbontja, mert Svábhgyiről erkölcsstelen hadi szállítási miatt lehullik az erkölcsi lepel. Birtokviszonyait szociális érzékkel népe és saját javára oldja meg. Megtisztult férfiassága tehát nyugodtan indulhat el első és egyetlen szerelme kezéért.

A munkának izgató és pontosan vezetett mese-menete van. Az elgondolást érezhetően kíséri az ábrázolás. A téma nagy területről kapcsolja az eseményeket, melyeket fegyelmezett regényírói technika tart össze. Sehol semmi kisiklás vagy egyensúlyozatlan agyonrajzolás. A háttér világos és meleg távlatot nyújt. Az események igaz és megható emberi levegőben készülnek fel általa. Az egész regényben egyébként van valami túlzásba vitt szabatoság. A szerkezetben érezhető némi geometrikus síkidomszerűség: önmagában minden részlet finom és kidolgozott és az összforma pontos és teljes, de minden egy síkban marad, nincsenek dinamikusan kimagasló központi eseményormok, nincsen mellékesemény, minden egyformán fontos benne. Így van a jellemknél is. Kár, hogy bármennyire változatosak is, de igen korán késznek s az események erős realizmusával szemben kissé romantikus színűek. Ez önmagában nem baj, de kevés belső gazdagságra vezet s ellégiesíti a jellemek cselekvő ércét s a történés súlyát.

A formai megalkotás e túlzásba vitt gazdagságának jóleső kigenyítője az az eszmi magasság, mely fölemeli a regény belsőségét a legkomolyabb nemzeti életkérdések világába. E kérdések mindegyikét a regény nem oldotta meg. De ha csak rávilágított, akkor is nagy érdeme marad, hogy hivatást töltött be. Ennél nemesebb jogcíme pedig egy könyvnek sincsen arra, hogy mindig éljen s mindig legyen jelentése.

Brisits Frigyes.

Fodor Ferenc: A szülőföld- és honismeret könyve. (I. A mi hazánk. II. A mi községünk. A magyar népművelés könyvei. Budapest, 1926. 1—383. l., 4 melléklettel és számos szöveg-

képpel.)— Nemzeti mártíromságunk napjai óta nagyon sokat haladt a magyar önismeret. Más a képünk öshazánkról, fajrokonainkról, honfoglalásunkról, Anonimusunkról és Szechenyinkről; — és mennyire más a képünk hazánk földjéről, néprajzáról, szikünkről és hegyeinről, állat- és növényvilágunkról!

Költészetünk múzsaí ott zengenek elvesztett földek túskebozótjaiban. A szabad hazában a tudomány irodalma hódít új kincseket az elvesztettekért. Ezt az új tudományos kultúrát nyomon kell követnie az iskolának is. Nem elég már az akadémikus tudomány, önismeretünk kincseit nem rejtegetni, osztogatni kívánjuk, hogy eljussanak távoli kis tanyák nádfődeles kunyhóiba is. Az iskolákon kívül új népművelődés iskolái nyílnak és a nép számára új tanítókat kell nevelnünk. Nem elég már a betű és a szám, utakat tör egy magasabb népművelés és ennek helyes irányítói meglátták a leventefiák serdültebb tudásvágyát és az új kigazdák magasabb törekvéseit. Alig van még megfelelő iskolánk, amely ennek a modern kultúrának kútforrása lehetne; annál szükségesebb, hogy iskola helyett jó könyveket adjunk kezébe azoknak, akik bármely fokon tanítani hivatottak népünk körében.

Ilyen jó könyvek sorozata lesz az, amely vallás- és közoktatásügyi miniszterünk megbízásából útnak indul Fodor Ferenc megnyitott kötetével, a Honismeret könyvével.

«Az iskolán kívüli népnevelés ügye azzal áll vagy esik, hogy bele tudjuk-e vinni a magyar tömegekbe az állandó művelődés szükségességének tudatát, írja ajánlásában gróf Klebelsberg Kunó. És a miniszter e célkitűzésére élő felelet az, hogy a gazdagodó kiállított első kötet kinyomtatását Borsod—Gömör—Kishont vármegye közönsége vállalta.» Ezen szomorú, gyászos napokban a magyar föld ismertetését magában foglaló könyvet második imakönyvünknek kell tekintenünk, amelynek sorából erőt, lelkesedést és törhetetlen bizakodást meríthet az olvasó a földrajzilag egységes Nagy-Magyarország határainak visszaszerzésére, mondja az előszóban Zsóry György miskolci alispán.

A szózat legmagyarabb sorait tűzi jeligéül a szerző és ebben a szellemben beszél magyar földről, levegőről, vizekről és növényvilágról. Elmondja hogyan lett a magyar földből magyar haza. Leírja a földműves és pásztor

munkásságát, iparunkat, forgalmunkat, egész nemzeti életünket és államunk szervezetét. Megfelel arra a kérdésre, hogy «van-e a magyar nemzetnek ősi joga a magyar földhöz». — «Nagymagyarországtól Csonkamagyarorszáig. A csodálatos magyar föld, Mi van körülöttünk (utódállamok), Hiszek Magyarország föltámadásában» mind sokat mondó címek. A második rész a szűkebb haza, a szülőföld, a község leírását adja hasonló tárgybeosztással. Ilyen barátságos, otthonos, szívnkhöz vezető keretek között vázolja számunkra a szerző mindazt, amit rólunk modern földrajzi szellemben, tehát az anthropogeographia világánál tudunk illik.

A tárgykör a régi, a megszokott és mégis minden lapja sok új, tanulságos adatot, szempontot hoz az olvasó elé.

Még sok ilyen jó könyvet kívánunk. Fodor honismertetése után méltó érdeklődéssel várjuk a könyvsorozat folytatását. *Szilády Zoltán.*

Brunetiére válogatott kritikai tanulmányai. (A vallás- és közoktatásügyi minisztérium megbízásából fordította dr. Gulyás Pál. Budapest, Franklin, «Kultúra és Tudomány» sorozat.) Tizenhét esztendő munkaterületéről válogatta össze Gulyás Pál ezeket a Brunetiére-tanulmányokat. A válogatás szerencsés volt. Az öt tanulmány közül négynek a tárgya aktuális lesz mindig, míg az irodalom élni fog. Az irodalmi élet kerekébe állandóan belekapaszkodó kérdéseket elemez a négy tanulmány: Az impresszionista kritika, A subjektív irodalom, A genie a művészetben, A művészet és az erkölcs. Az ötödik, A közhely elmélete, már kevésbbé általános érdekű, de Brunetiére egyénisége itt is erőteljesen áll a sorok mögött s ez elég arra, hogy az olvasó ne csak futólagos betekintésre méltassa. Mert Brunetiére kritikái egyénisége megállapításainak helyességén vagy helytelenségén túl is érték. Harcos ember, ki az irodalmi eszmék változóságában kereste az egyetlen állandó pontot, hogy az összevisszaságban rendet teremtsen. Nincsen még egy kritikus a világirodalomban, aki olyan végig gondolt rendszerrel állott volna az irodalmi élet jelenségei, különösen pedig ennek furcsaságai elé, mint Brunetiére. A kritika abszolút voltának modern megfogalmazása az ő harcainak eredménye. Lehet, hogy ennek a szuverén kritikának az igaz-

sága csak féligazság, de a benne való hit mindig termékeny mag ahhoz, hogy belőle egy magában bizó, lelkiismeretes és elhivatottságát érző kritika kinöhessen.

A rendszerek hamar kopnak s Brunetiére kritikai szintézisének pilléreit is kikezdte a legutóbbi 25—30 esztendő, mely az irodalomtörténeti pozitívizmust igyekezett műzeális értékévé tenni. A nagy harc pedig, melyet Brunetiére az objektív kritika védelmében a kritikai impresszionizmus ellen vívott, nem dőlt el, hanem hallgatólagos meg egyezéssel, az «impressionisme limité»-vel végződött. Kényelmes nyugalmi helyzet jött létre, mely az eszmetiszázó kérdéseket nem feszegette s a mai kritika nálunk is, meg másutt is ezeken a békés vizeken evezget. Nem lehetetlen, hogy azt az ellanyhulást, mely manapság a kritika és a közönség kapcsolatában megfigyelhető, ez a nyugalmi helyzet hozta létre. Szinte magától adódik a gondolat, hogy Brunetiére elvi jelentőségű tanulmányainak megjelenése ebbe a lagymatagságba próbál életet önteni, amikor a kritikai rendszeresség francia képviselőjét ezzel az öt tanulmánnyal a magyar közönség előtt megszólaltatja.

A fordítás folyamatos, jó munka. Nem ártott volna a könyv végén egy-két jegyzet, mely a magyar olvasó előtt kevésbbé ismert irodalmi vonatkozásokat (írókat, művet, idézetet) néhány szóval megmagyarázta volna. *K. D.*

Két verseskönyv. Fodor József nagy reklámmal felfedezett költői tehetsége mellett — mely «Lihegő erdők» című kötetében most ad magáról először egységes képet — nem lehet egy pár elismerő vagy gáncsoló szóval elmnéni. Fodor a nagy reklám dacára, csakugyan egyike a legfontosabb «fiataloknak». Az Ady-utánzók óriási táborából talán az egyetlen tehetséges; ami nagyon nagy szó, mert Ady oly súlyl nehézül e fiatalok erőtlenebbjeire, hogy megfojt bennük minden önállóságot; ezért a különben, az okosak, gondosan elzárják költészetüket Ady hatása elől és inkább Babits költészetéből tanulják meg, amit minden fiatal költőnek tanulnia kell.

Fodor József mintaképe a késői Ady, a rövid sorba tört hosszú mondatok, prófécium tömörségű képek költője. De ez a mintakép-megjelölés tulajdonképp csak első pillanatra jellemző Fodorra. Ha tüzetesebben vizs-